

COLOFON

Avifaunistische Kring Nederland (AKN)

Sectie van de Nederlandse
Ornithologische Unie (NOU)

AKN Nieuwsbrief jaargang 2 - nummer 2 november 2022

Deze nieuwsbrief verschijnt 2x per jaar.

Redactie: Frank de Miranda & Paul Keuning

Netwerkbeheer en verzending: Paul Keuning

Lay-out: Arnold Meijer (Blue Robin dtp, Noordwijk)

Afmelden voor deze nieuwsbrief

kan door een mail te sturen naar: AKNNOU21@gmail.com

Samenwerkingspartners:

VBN

Sovon

Naturalis BC

NFM

Stichting DuGOF

Batumi
Raptor
Count

BESTUUR

Robert Kwak
voorzitter

Paul Keuning
secretaris

Jaap Vink
penningmeester

Frank de Miranda
schakel met de AKN
in het NOU-bestuur

Kees Scharringa

INHOUD

Voorwoord door Robert Kwak	2
Zin en betekenis van de AKN	2
WOE, nieuwe ontwikkelingen	3
Update Werkgroep GOAN	3
Meer aandacht voor systematiek	5
Een bevlogen portret van Arend van Dijk	6
Hoe wordt de AKN gefinancierd?	8
AKN op de Sovon-dag op 26 november	8

volgende
pagina

LINK NAAR VOORGAANDE NIEUWSBRIEF:

<https://indd.adobe.com/view/3640672e-91c9-4869-961e-e026ddc7ca86>

VOORWOORD

De AKN is alive!! Zoals ook in deze nieuwsbrief weer is te lezen worden in AKN verband de nodige activiteiten ontplooit. Bijdragen van externe geldverstrekkers hebben de Werkgroep Ornithologisch Erfgoed en de Werkgroep Georgië extra armslag gegeven en de werkzaamheden vorderen dan ook gestaag.

Op de landelijke dag van SOVON-Vogelbescherming-NOU ("de SOVON-dag") op 26 nov as. heeft de AKN een uur beschikbaar in de lezingenzaal van de NOU. De Werkgroep Ornithologisch Erfgoed (WOE) en de Werkgroep Geschiedschrijving van de Ornithologische Amateur-organisaties in Nederland (GOAN) zullen daar hun activiteiten en plannen uit de doeken doen. Daarna zal Paul van Els ingaan op de moderne ontwikkelingen in de systematiek van de Calidris-groep. Systematiek is

vorige
pagina

Robert Kwak
voorzitter
erelid Sovon

een werkveld dat aan de basis ligt van het "vogels kijken" en dat voortdurend in beweging is door moderne technische mogelijkheden om de verwantschap tussen en het onderscheid van soorten te duiden. Hoewel dus heel cruciaal voor de ornithologie is de communicatie over de bevindingen beperkt. De AKN zou graag zien dat vaker bij de communicatie over dit belangrijke onderwerp stil gestaan zou worden.

Zeer lezenswaardig is het portret van Arend van Dijk dat Paul Keuning heeft gecomponeerd. Een zeer gedreven veldman met een lange geschiedenis is het vogeltelwerk in Nederland!

Hoop velen van jullie te treffen op de 26^e november!

Robert Kwak

ZIN EN BETEKENIS VAN DE AKN

Vogelaars zijn vaak eenpitters. Samenwerken doen ze vooral binnen eigen werkgroepen op lokaal niveau of bij landelijke werkgroepen op soort(groep) niveau.

Al weer ruim 10 jaar geleden is de AKN een nieuwe twijg aan de boom van organisaties, die zich met de vogelarij bezig houden. Zij heeft haar activiteiten voortvarend ontplooid en gewerkt aan een

netwerk van geïnteresseerden in de geschiedenis van de ornithologie en de veldstudie van vogels. De twee actieve werkgroepen, de WOE en de werkgroep Georgië, hebben hun bestaansrecht wel bewezen. Al zo'n 30 oude archieven zijn van de vuilnisbak gered en er zullen de nodige volgen. Een de relatie met Georgië op "hoog bestuurlijk niveau" geeft hoop op een verdere ontplooiing van de contacten met Georgië.

Geschiedschrijving van de ornithologie is één van de doelen van de AKN. De werkgroep GOAN zal daar de komende jaren vooral invulling aan geven middels het vastleggen van de ontwikkelingen in het verenigingsleven van ornithologische clubs.

Het bestuur van de AKN is er evenwel van overtuigd dat actieve ornithologen elkaar vaker zouden kunnen en willen treffen. Belangrijk aandachtspunt blijft daarom het versterken van het AKN netwerk. Dit netwerk kan als het mycelium dienen voor het vormen van vruchten als werkgroepen en voor het doorgeven van informatie, kennis en enthousiasme.

Robert Kwak

volgende
pagina

WOE, NIEUWE ONTWIKKELINGEN

"Ik ben lid van de WOE!", daar kan je op een familiebijeenkomst mee voor de dag komen. Knap als iemand al weet dat die drie letters staan voor Werkgroep Ornithologisch Erfgoed. Ze houdt zich bezig met bevlogen vogelaars uit het recente verleden, die baanbrekend werk verricht hebben en onze kennis sterk uitgebreid hebben over voorkomen, gedrag en trekroutes van de vogels.

Dat klinkt voor de actieve twitchers misschien wat stoffig, maar de tellingen en observaties van voor 1970 zijn wel onze maatstaf voor het aantonen van veranderingen in het landschap en daarmee de voor- of achteruitgang van een bepaalde vogelsoort. Het referentiekader van de meeste mensen, dus ook dat van vogelaars gaat niet veel verder dat vijf decennia. Er gaat toch een wereld voor je open wanneer we de klok terug zetten naar de tijd van Thijssen en Heimans, of de periode vlak na de Tweede Wereldoorlog.

In de tijd van onze grootouders werden aantekenboekjes vol geschreven, niet allen met vogelsoorten, maar ook over hun gedrag en nestgewoontes. Die aantekeningen zijn het bewaren waard. Om familieleden te helpen wanneer grootvader is overleden bij de vraag "Wat moeten we met die zolder vol boeken, tijdschriften, plus de eigen vogel-

boekhouding". Diverse nalatenschappen konden we zodoende redden van bestemming vuilstort. Prachtig toch wanneer een archiefinstelling of een museum de ontdekkingen van een vogelkenner wil bewaren.

Ons venster naar buiten, de website, was tijdelijk niet operationeel. We zijn heel blij dat Ed Veling en Jorna Kniese een nieuwe website konden openen. Kijk op www.ornithologisch-erfgoed.nl, daar staan de archiefvormers die we tot nu toe hebben beschreven, elke maand komen daar een paar bij.

Uit de laatste notulen van onze werkgroep vis ik een paar resultaten:

- De vogelvangmiddelen die Huub Oomen in 40 jaar verzameld had zijn beschreven en overgedragen aan het Jachtmuseum in Doorwerth
- De eiercollectie van Bernard van Doorn uit Waalre, ligt onder Eindhoven, omvang 5.100 legfels van honderden soorten, is na zijn overlijden in 1988 bewaard gebleven. Deze is overgedragen aan Naturalis en wordt nu met subsidie van het NLBIF gecatalogiseerd.

Lijkt het u interessant om uw vogelhobby uit te breiden met een blik in het verleden? Kent u iemand, waarvan de nalatenschap het bewaren waard is? Aarzel niet om contact op te nemen met:

Paul Keuning

secretaris van de AKN

en mail naar AKNNOU21@gmail.com.

Een keer een zitting bijwonen van de WOE brengt een nieuwe dimensie in uw interesse voor vogels. Op vrijdag 16 december treffen we elkaar weer bij de Vogelbescherming in Zeist.

Paul Keuning

UPDATE WERKGROEP GOAN (Geschiedschrijving van de Ornithologische Amateur-organisaties in Nederland)

De diverse personen die inmiddels zijn gepolst over dit initiatief waren zonder uitzondering enthousiast. Blijkbaar voorzien we hiermee in een behoefte. Zeker ook het afgeleide doel sprak velen aan: het operationaliseren van de "grijze" literatuur. Vele vogelwerkgroepen hebben de afgelopen decennia niet stil gezeten en vele rapporten en tijdschriften gepubliceerd. Zo meldde Martin Lok mij dat de Vogelwerkgroep Voorne in haar 45-jarig bestaan maar liefst zo'n 500 rapporten heeft vervaardigd! Bij SOVON en Vogelbescherming Nederland is nog steeds een flink archief aanwezig van veel van deze publicaties, dus we zijn nog enig-

zins op tijd e.e.a. te vereeuwigen in digitale vorm. Momenteel wordt gewerkt aan een klein kern-groepje van personen die als "trekker" willen gaan functioneren voor dit project. Inmiddels zijn een vertegenwoordiger van SOVON en 1-2 vertegenwoordiger(s) van Vogelbescherming Nederland bereid gevonden mee te doen. Op de SOVON-dag hopen we elkaar te treffen om afspraken over de verdere voortgang te maken. Eén van de vragen is of we ook het Vlaamse bij de geschiedschrijving zullen betrekken. We zoeken allereerst naar

provinciale/regionale contactpersonen die als ingang willen dienen voor het inventariseren van alle organisaties.

Ben je geïnteresseerd in de werkgroep GOAN en ben je mogelijk beschikbaar als provinciaal/regionale contactpersoon of als vertegenwoordigen van een VWG o.i.d. laat met a.u.b. weten:

r.kwak@kpnmail.nl

Robert Kwak

vorige
pagina

volgende
pagina

Uit de verzameling van Huub Oome: (rechts) een netje om lijsters mee te vangen, (links) Een leeuwerikenspiegel. Deze, en andere vogelvangmiddelen zijn overgedragen aan het Jachtmuseum in kasteel Doorwerth.

MEER AANDACHT VOOR SYSTEMATIEK

Volgens het meerjarenplan van de AKN is onze missie gericht op historische aspecten van de Nederlandse avifauna en van de beoefening van veldornithologie, maar er is ook aandacht voor nevenaspecten die de missie ondersteunen. Communicatie over nieuwe inzichten in de systematiek is zo'n aandachtspunt. We houden er rekening mee dat de AKN op dit onderwerp een rol kan vervullen, maar de contouren daarvan staan nog niet vast. Het bestuur van de AKN stelt zich op het standpunt dat de AKN alleen een rol kan vervullen als die niet in strijd is met beleid en visie van het NOU-bestuur. Eerder dit jaar is door de NOU aan Frank de Miranda en Paul van Els gevraagd om in een korte notitie de huidige probleemstelling te formuleren. In de juni-vergadering van het NOU-bestuur is die notitie besproken en is groen licht gegeven aan de AKN om de eerste stappen in dit proces te zetten, rekening houdend met de rol van de NOU als "opdrachtgever" van de Commissie Systematiek Nederlandse Avifauna (CSNA) samen met de Dutch Birding Association (DBA). Regelmatig zal de AKN over dit proces terugkoppelen met het NOU-bestuur.

De ambities van AKN en NOU zijn enigszins verschillend, maar niet tegenstrijdig. De AKN wil

systematisch onderzoek stimuleren aan algemene doortrekkers en wintergasten zodat duidelijk wordt uit welke broedpopulaties die vogels afkomstig zijn en wat de status is van verschillende in Nederland voorkomende ondersoorten. Wat sommige ondersoorten op de Nederlandse Lijst betreft, is de kans reëel dat zij deels gebaseerd zijn op een te beperkt aantal balgen in musea. Een voorbeeld is de studie van Bot & Jansen (2013, Dutch Birding 35/3) naar de status van Veenpatrijs *Perdix perdix sphagnetorum*, die uitwees dat de Veenpatrijs waarschijnlijk geen valide taxon is.

Discussie

De AKN wil bovenal samenwerking van verschil-

lende organisaties gericht op het beter communiceren van nieuwe inzichten in de systematiek. De NOU wil dat op korte termijn de discussie start over de mogelijkheid om in Nederlandse publicaties één taxonomische lijst te hanteren. Daarin zou verkennend overleg met de CSNA een startpunt kunnen zijn. Frank en Paul zouden dat overleg namens de NOU kunnen voeren. Het NOU-bestuur zal zelf zorgen voor goede afstemming met het bestuur van de DBA.

Frank de Miranda

Roodborst (Jurrien Uiterwijk). Zijn familienaam nu *Erithacus*,

Als we de kenmerken van de twee in Nederland voorkomende ondersoorten communiceren, dan kan een discussie volgen over het verzamelen van data met het doel de status van deze ondersoorten in Nederland vast te stellen.

[vorige
pagina](#)

Arend van Dijk (Paul Keuning). Rots in de branding als om de vogels van Drenthe gaat.

Een bevlogen portret van **AREND VAN DIJK**

Recreatiedruk in Drenthe? Nederland is vol? Als je de geïsoleerd liggende, verbouwde boerderij even voorbij Meppel van Arend van Dijk nadert via een niet-verhard pad, dan geloof je daar niet meer in. Bij de broedvogelinventarisaties is de toegenomen recreatie bovendien een lastig te peilen factor, het is namelijk niet direct meetbaar zoals weersinvloeden, het landschap of de bodemgesteldheid.

We kennen Arend via Sovon als wegbereider bij vogelinventarisaties, om te beginnen in Drenthe. De standaardisering van broedvogelmonitoring, wat uitmondde in inmiddels wijd en zijd geaccepteerde BMP-methode, waarbij Arend Jan de regie voerde. Daarnaast coördineerde hij jarenlang de broedvogel- en wintertellingen voor Drenthe.

Meewerkend in het tuinbedrijf van zijn vader in Heemstede, leerde hij als tiener de vogels kennen die hij tegen kwam in de grote tuinen van Bloemendaal en Aerdenhout. Toch zocht hij als 17-jarige student de verst verwijderde hogere tuinbouwschool op en die in was toevallig in Zuidwest Drenthe gevestigd, in Frederiksoord. Behalve planten en bloemen ontdekte Arend

[volgende
pagina](#)

in het Drentse landschap regelmatig bijzondere vogels. Dat boeide hem zo, dat hij met een paar vrienden de NJN afdeling Frederiksoord oprichtte.

Met de Ornithologisch Erfgoed-bril op was ik bij dit bezoek vooral nieuwsgierig naar de praktijk van vogelstudie 50-60 jaar geleden, vergeleken met de huidige werkwijze. Vogelaars waren in de jaren 60 een aparte verschijning. Ze waren zeldzaam, maar duidelijk te herkennen aan hun kleding in schutkleur en zelfs groene laarzen! Verder droegen ze grote, zware kijkers. Arend en zijn vogelvrienden namen hun vogelliefhebberij heel serieus, wat binnen een paar jaar resulteerde in de publicatie van 'De vogels van Zuidwest-Drenthe', verschenen in 1972. Die publicatie trok de aandacht van ambtenaren van de provincie Drenthe. Daardoor kon van Dijk doorgaan met zijn vogelpassie, ditmaal betaald door de Provinciale Planologische Dienst en met medewerking van acht leden, waaronder Ben van Os, Walter ten Klooster en Jan Hilbrands, die samen het bestuur van de Stichting Werkgroep Avifauna Drenthe vormden. Het resultaat van die inspanning was een complete avifauna 'De Vogels van Drenthe', die in 1982 af was.

Behalve in het uiterlijk ziet van Dijk nog een belangrijkste verschil tussen vogelaars nu en die

van 60 jaar geleden, en dat is de tijdsinvestering. Het vinden van medestanders met kennis van zaken en een goed gehoor, die bereid zijn om voor dag en dauw het veld in te gaan is nog steeds lastig, zeker in Drenthe. Een complete avifauna van de hele provincie samenstellen in een paar jaar tijd, dat betekent heel veel werk verzetten. 's Morgens om vier uur opstaan, de Dwingelose Heide inventariseren en dat dezelfde dag nog uitwerken, want de volgende dag staat weer een ander perceel op het programma. Doormiddel van deze ornithologische blik in het verleden krijg je echt respect voor wat de huidige 'oude garde' in de jaren 70 voor elkaar heeft gekregen.

Bijzonder is verder dat Arend van Dijk 55 jaar onafgebroken het gaan en komen van de vogels in ZW-Drenthe onder de loep heeft genomen. Zeker is dat er in zo'n tijdsbestek verschuivingen optreden, kijk zijn inventarisaties van bos- heide- en weidevogels er maar op na. Het Paapje en de Roodborsttapuit handhaven zich bijvoorbeeld goed op de hei, de bewuste verschraling werkte voor deze soorten gunstig uit.

Wie alle publicaties van Arend van Dijk wil inzien kan goed terecht bij natuurtijdschriften.nl.

Paul Keuning

Tabel: Enkele opvallende verschuivingen in de vogelstand in ca. 20 000 ha ZW-Drenthe, per landschap geordend van sterkste afname naar sterke toename.

		Broedvogels in ZW-Drenthe	1970	2022
Wei	1	Grutto	1100	0
	2	Patrijs	220	0
	3	Watersnip	125	0
	4	Wulp	230	30
	5	Rietgors	170	450
	6	Grauwe Klauwier	15	220
	7	Graspieper	150	880
	8	Geelgors	500	1700
Hei	1	Kokmeeuw	5000	40
	2	Wintertaling	300	75
	3	Paapje	50	40
	4	Dodaars	25	90
	5	Nachtzwaluw	15	100
	6	Veldleeuwerik	50	450
	7	Watersnip	5	60
	8	Boomleeuwerik	5	210
	9	Draaihals	1	607

vorige
pagina

volgende
pagina

HOE WORDT DE AKN GEFINANCIERD?

De Avifaunistische Kring Nederland (AKN) is heel blij met de jaarlijkse financiële bijdragen van de Nederlandse Ornithologische Unie, Vogelbescherming Nederland en Sovon.

De AKN heeft geen leden, maar bestaat uit een netwerk van personen die betrokken zijn bij de activiteiten van de AKN. Om die betrokkenheid en toetreding tot het netwerk laagdrempeliger te maken, is recentelijk de contributieplicht volledig afgeschaft.

De jaarlijkse lopende kosten voor bijvoorbeeld vergaderingen, communicatie, nieuwsbrieven, Dropbox, website Werkgroep Ornithologisch Erfgoed (WOE), e.d. kunnen vanuit genoemde jaarbijdragen worden gedekt.

Voor de projecten van de werkgroepen worden elders fondsen geworven.

Zo kreeg de Werkgroep Ornithologisch Erfgoed recentelijk van NLBIF een flinke subsidie voor het digitaliseren van 5.100 historische legseldata van 150 vogelsoorten uit de Kempen (collectie en dagboeken Bernard van Dooren).

De Stichting DuGOF waar de AKN mee samenwerkt, ontving eveneens van NLBIF een subsidie, en wel voor het uitvoeren van een haalbaarheids-

studie naar Nederlands – Georgische samenwerking op het vlak van biodiversiteitsdata en gebruik van GBIF.

Jaap Vink, onze penningmeester

Kemphaan (Hugo Weenen). veranderde van genus.

*Hoewel de Kemphaan (recentelijk nog *Philomachus pugnax*) zich van de meeste andere steltlopers onderscheidt door het extreme verschil tussen de kleden van mannetjes en vrouwtjes, wordt hij nu toch gewoon tot het geslacht *Calidris* gerekend. Over de kenmerken die dit rechtvaardigen heeft Paul van Els verteld tijdens de NOU-congresdag in juni dit jaar.*

AKN PRESENT OP DE SOVON-DAG 26 NOVEMBER

In de Kernhemzaal van de Reehorst worden de lezingen van de Ned. Ornithologische Unie (NOU) gehouden. Een belangrijk deel van de middag mag de AKN vullen. Dit staat op het programma:

14:25 – 14:50 Frank de Miranda

Veiligstellen 'oude' archieven

14:50 – 15:10 Robert Kwak

Aftrap werkgroep GOAN, waar liggen de roots van onze Vogelwerkgroepen?

15:10 – 15:35 Paul van Els

Systematiek van de strandlopers, hoe DNA-onderzoek soms leidt tot een andere indeling van de genus.

Dank voor uw aandacht!